

Gestió de la Diversitat Religiosa

Codi: 44041
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313228 Política Social, Treball i Benestar	OT	0	2

Professor/a de contacte

Nom: María Esther Fernández Mostaza

Correu electrònic: MariaEsther.Fernandez@uab.cat

Equip docent

María Esther Fernández Mostaza

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

No hi ha requisits previs per cursar l'assignatura.

Objectius

La creixent visibilitat de les religions en l'esfera pública, unida al context actual de transformació de les pertinences i identitats religioses en la societat contemporània, atorga una importància crucial a l'estudi de les religions. Tot i les prediccions que auguraven que la religió s'esvairia davant els processos de secularització, la religió continua sent un element clau per entendre el món contemporani tant a nivell global --amb les relacions entre moviments migratoris, política internacional i actors religiosos globals-- com a nivell local --amb la diversificació dels escenaris urbans, l'emergència de nous reptes per a l'acomodació de la diversitat i l'augment de la diversitat per raons religioses.

L'objectiu d'aquest curs és oferir una visió crítica de la relació entre religió i política al món contemporani i, buscant aquest objectiu, abasta una sèrie de temes que són fonamentals per entendre com la religió ha modelat i ha estat modelada per les diverses transformacions polítiques, socials i culturals de caràcter mundial. De forma paral·lela, l'assignatura aborda qüestions clau com la relació (complexa) entre gènere i religió, les relacions entre cos, espiritualitat i política, així com la relació de la religió amb moviments polítics i socials.

Finalment, cal destacar que el curs s'imparteix des d'una perspectiva interdisciplinària amb uns fonaments científics que cal trobar-los en els camps de la sociologia, principalment, a més d'en la ciència política, l'antropologia, els estudis religiosos i les relacions internacionals. Així mateix, el curs ofereix tant un espai de reflexió teòric i crítica, com un laboratori etnogràfic basat en la dimensió més aplicada.

Competències

- Aplicar l'enfocament de gènere a l'anàlisi de la relació entre mercat laboral, cures i desigualtats socials.
- Dissenyar, implementar i avaluar les polítiques socials i els processos que incideixen en la redistribució de recursos i en la millora del benestar de la ciutadania, en diferents àmbits i des d'una perspectiva europea.

- Distingir les principals transformacions econòmiques, polítiques, socials i culturals de les societats complexes per a analitzar els reptes fonamentals que plantegen per a la igualtat i el benestar.
- Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica i recursos informàtics en l'àmbit d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els reptes que planteja la diversificació del mapa religiós en el disseny de polítiques públiques i en els models de convivència.
2. Identificar el gènere com una de les principals relacions socials que configuren la gestió de la diversitat.
3. Identificar els dilemes, els reptes i les principals característiques de les polítiques públiques a l'hora de prendre decisions d'intervenció social en matèria de gestió de la diversitat religiosa a Europa.
4. Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica i recursos informàtics en l'àmbit d'estudi.

Continguts

El curs s'estructura al voltant de tres eixos, cadascun dels quals desenvolupa un conjunt de temes específics que es detallen a continuació:

1. REPENSAR LA RELIGIÓ

- a. Què és la religió? Debats teòrics i clarificació conceptual
- b. La invenció de la religió: Colonialisme, formació de l'estat-nació i poder

2. TRANSFORMACIONS DEL PAISATGE RELIGIÓS

- a. Secularització, pluralisme, fonamentalisme i globalització
- b. Creure en la diàspora: migració, gènere i socialització religiosa
3. Noves formes d'espiritualitat: el gènere, el cos i el sentit en disputa

3. ¿GESTIONAR LA RELIGIÓ? DILEMES SOCIOLÒGICS, FILOSÒFICS I JURÍDICS

- a. Visibilitat de la diversitat religiosa: al carrer i a les institucions públiques
- b. Minories religioses i governança urbana: el cas de l'islam
- c. Polítiques públiques i gestió local de la religió. Molts reptes i algunes respostes

El programa de l'assignatura es complementa amb un *Laboratori de reflexió aplicat* que complementarà l'exposició del programa. Dins d'aquest Laboratori, algun dels casos pràctics que s'abordaran són els següents:

- Religió a la presó: reptes, respostes i dilemes;
- Mort gestacional i diversitat religiosa: models d'abordatge;
- Literatura, islam i gènere: la ficció com a arma política, i
- Gestió local de la diversitat: el cas de l'Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona.

Per a l'abordatge d'aquests casos pràctics es comptarà amb professorat convidat i també es duran a terme visites i sortides fora de l'aula.

Metodologia

L'assignatura s'estructura a l'entorn de tres blocs temàtics:

1. REPENSAR LA RELIGIÓ

2. TRANSFORMACIONS DEL PAISATGE RELIGIÓS

3. ¿GESTIONAR LA RELIGIÓ? DILEMES SOCIOLÒGICS, FILOSÒFICS I JURÍDICS

Durant les sessions teòriques es combinaran les classes de caràcter magistral amb, ja sigui el debat sobre una lectura o article de la bibliografia referenciada, i/o la presència d'un convidat/da expert en el tema tractat que impartirà una conferència i posterior debat.

L'aproximació teòrica es complementarà amb un Laboratori Etnogràfic. Serà dins d'aquest Laboratori on es desenvoluparan els casos pràctics:

- a. Religió a la presó;
- b. Mort gestacional i diversitat religiosa;
- c. Literatura i islam, i
- d. Gestió local de la diversitat.

Poc abans de finalitzar el curs, es convidarà l'alumnat a presentar els avenços dels seus treballs per a la seva discussió, ja sigui al grup-classe o en sessions de tutoria amb una de les responsables de l'assignatura.

L'assistència a les classes és obligatòria i exigeix un mínim del 80% de presencialitat.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	35	1,4	1, 2, 3
Treball en equip	35	1,4	1, 2, 3, 4
Tipus: Supervisades			
Laboratori d'etnografia	20	0,8	2, 3, 4

Avaluació

L'assignatura s'avalua a partir de tres tipus d'exercicis:

1. Una prova final no memorística en la qual l'estudiantat haurà de demostrar que ha entès i assimilat els principals continguts del programa. Aquesta prova tindrà un pes del 40% de la nota i no és necessàriament presencial.
2. Un treball empíric (preferentment en grup de tres persones) que, amb una aproximació etnogràfica, desenvoluparà algun dels temes tractats en el *Laboratori*, acompanyant-se de tutories en grup amb una de les responsables de l'assignatura. El pes d'aquest treball és del 50% de la nota final.
3. Finalment, si bé no és obligatori per aprovar l'assignatura, hi haurà un exercici de defensa oral i pública durant 8 minuts del contingut del treball empíric. Aquesta avaluació estarà parcialment supervisada i avaluada per experts/tes en el tema tractat. Aquesta prova tindrà un pes de 10%.

Es contempla la possibilitat de recuperar la prova final si la nota obtinguda és igual o superior a 4.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Defensa oral i pública	10%	10	0,4	1, 2, 3, 4
Laboratori etnogràfic	50%	20	0,8	2, 3, 4
Prova escrita	40 %	30	1,2	1, 2, 3

Bibliografia

Bibliografia de referència

Abu-Lughod, L. (2002). Do Muslim women really need saving? Anthropological reflections on cultural relativism and its others. *American anthropologist*, 104(3): 783-790.

Aune, K., Lovheim, M., Giorgi, A., Toldy, T., & Utriainen, T. (2017). Introduction: Is secularism bad for women? La laïcité nuit-elle aux femmes? *Social Compass*, 64(4): 449-480.

Asad, T., Brown, W., Butler, J., & Mahmood, S. (2013). *Is critique secular?: blasphemy, injury, and free speech*. Oxford University Press.

Astor, A. (2012). Memory, community, and opposition to mosques: the case of Badalona. *Theory and society*, 41(4): 325-349.

Becci, I., Burchardt, M., & Giorda, M. (2017). Religious super-diversity and spatial strategies in two European cities. *Current Sociology*, 65(1): 73-91.

Berger, P (1999). "The desecularization of the world: A global overview". Berger, P. *The desecularization of the world*. Washington: Eerdmans: 1-18.

Berger, P (1967). *El dosel sagrado. Para una teoría sociológica de la religión*. Barcelona: Kairós, 1999: 241-246.

Casanova, J (2007). "La inmigración y el nuevo pluralismo religioso: una comparación Unión Europea/Estados Unidos". *Revista CIDOB d'afers internacionals*, 77.

Chamorro, Sol Tarrés, and Javier Rosón Lorente. ¿Musulmanes o inmigrantes? La institucionalización del islam en España (1860-1992). *Revista CIDOB d'afers Internacionals* 115 (2017): 165-185.

De Galember, C. (2005). The city's 'nod of approval' for the Mantes-la-Jolie mosque project: Mistaken traces of recognition. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31(6): 1141-1159.

Estruch, J. (1993). *L'Opus Dei i les seves paradoxes*. Barcelona: Edicions 62.

Fenn, R. (2007). *The Classics in the Sociology of Religion: An Ambiguous Legacy*. A. Turner, Brian S. (ed). The New Blackwell Companion to the Sociology of Religion: 33-52.

Fernandez-Mostaza, M. E., & Muñoz Henríquez, W. (2018). A Cristo moreno in Barcelona: The Staging of Identity-Based Unity and Difference in the Procession of the Lord of Miracles. *Religions*, 9(4), 121.

Griera, M., Martínez-Ariño, J., Clot-Garrell, A., & Garcia-Romeral, G. (2015). Religión e instituciones públicas en España. Hospitales y prisiones en perspectiva comparada. *Revista internacional de sociología*, 73(3).

Griera, M. (2017). Yoga in penitentiary settings: Transcendence, spirituality, and self-improvement. *Human Studies*, 40(1): 77-100.

Hervieu-Léger, D (2005). *La religión, hilo de memoria*. Barcelona: Herder.

Laurence J. (2006). Managing transnational Islam: Muslims and the state in Western Europe. En C. Parsons & T. Smeeding (Ed.), *Immigration and the Transformation of Europe*. Cambridge: Cambridge University Press: 253-275.

Levitt, P. (2003). "You know, Abraham was really the first immigrant": Religion and transnational migration. *International Migration Review*, 37(3): 847-873.

Luckmann, T (2008). "Reflexiones sobre religión y moralidad" a Bericat, E (coord.) *El fenómeno religioso: presencia de la religión y de la religiosidad en las sociedades avanzadas*. Andalucía: Junta de Andalucía.

Mahmood, S. (2011). *Politics of piety: The Islamic revival and the feminist subject*. Princeton University Press.

Martínez-Ariño, J. (2017). Conceptualising the role of cities in the governance of religious diversity in Europe. *Current Sociology*: 1-18.

Obadia, L. (2011). Is Buddhism like a hamburger? Buddhism and the market economy in a globalized world. A Lionel Obadia, Donald C. Wood (eds). *The Economics of Religion: Anthropological Approaches*: 99-120. United Kingdom: Emerald Group Publishing Limited.

Robbins, J. (2004). The globalization of Pentecostal and charismatic Christianity. *Annu. Rev. Anthropol.*, 33: 117-143.

Klemkaite, L. (2017). De los imames a los nuevos predicadores: liderazgos en la interpretación del islam en Europa. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 115: 141-164.

Sointu, E. and Woodhead, L. (2008). Spirituality, Gender, and Expressive Selfhood. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 47: 259-276.

Soper, C i Fetzer, J (2007). "Religious Institutions, Church-State History and Muslim Mobilization in Britain, France, and Germany". *Journal of Ethnic and Migration Studies* 33 (6): 933-944.

Tatari, E. (2009). "Theories of the State Accommodation of Islamic Religious Practices in Western Europe". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35 (2): 271-288.

Vásquez, M. A., & Marquardt, M. F. (2000). Globalizing the rainbow madonna: Old time religion in the present age. *Theory, Culture & Society*, 17(4): 119-143.

Voas, David, & Fenella Fleischmann. (2012). Islam moves west: Religious change in the first and second generations. *Annual Review of Sociology*, 38: 525-545

Es facilitarà bibliografia específica *ad hoc* per a desenvolupar el treball de curs, un cop s'hagi participat en els Laboratoris i triat el tema.